

'Foranderlige Mænd og Maskuliniteter i Ligestillede Samfund', Roskilde 28-30.1.2009
Workshop D - *Sports, violence, and war*

Anders Ahlbäck, Ämnet Historia vid Åbo Akademi

E-post: aahlback@abo.fi

Hemsida: <https://www.abo.fi/student/histahlback>

Värnplikt och manlig kroppslighet: Finland 1918-1939

Efter Finlands självständighet 1917 och det blodiga inbördeskriget 1918 blev värnplikt, ettårig militärutbildning och reservövningar en central beståndsdel av vad det innebar att vara en finsk man. Värnplikten, som i princip var obligatorisk för *alla* män och kategoriskt uteslöt alla kvinnor, var en institution baserad på en särskild förståelse av kroppsliga skillnader mellan män och kvinnor. Den var en samhällsinstitution som aktivt skapade och fortplantade kunskap om den manliga kroppen: om vad den är, vad den kan, vad den håller för, vad den förpliktar till och vad den ursäktar. Den konstruerade och markerade skarpa symboliska skillnader mellan å ena sidan mäns kroppar, lämpade för strid, skador och död på slagfältet, och å andra sidan kvinnors på något vis olämpliga kroppar. I praktiken gjorde värnplikten emellertid också en radikal kroppslig åtskillnad mellan dugliga och odugliga män. Grovt taget en fjärdedel av alla män i en årsklass underkändes på medicinska grunder och tvingades därmed genom statens försorg leva vidare med ett starkt stigma av omanlighet.

Den manliga kroppen kan ses som en politisk arena för olika strävanden inom det finska mellankrigstida samhället. Den skulle utbildas och förberedas inför ett tänkt framtida krig mot Ryssland, men den skulle också utvecklas och disciplineras till en sedlig, flitig och produktiv medborgares och familjefaders kropp. I enlighet med det förhärskande polaritetsidealet inom de bildade klasserna var tidens kroppsideal könsspecifika och knutna till vad man såg som mannens respektive kvinnans skilda samhällsuppgifter. Till exempel inom den fysiska fostran i de finska folkskolorna på 1920- och 1930-talet ansågs tävlingssport och fysiskt tunga grenar, med betoning på styrka och uthållighet, tjäna pojkarnas fostran till försvarsberedskap. För flickor som skulle växa upp till moderskap, att föda och uppfostra nya friska medlemmar i nationen, betraktades de

maskulina tävlingssporterna olämpliga. Lätt gymnastik bedömdes som mer ägnad att utveckla feminina egenskaper såsom sirlighet, vighet och anpassning till gruppen.¹

Tidens idrottsideologer såg sport och idrott som värdefulla metoder för den fysisk fostran av blivande soldater, men de såg också militärutbildningen som ett gyllene tillfälle att väcka intresse för motion och idrott bland beväringarna och genom dem, när de återvände till sin hembygd, i hela det finska folket. Man hoppades alltså att värnplikten inte bara skulle skydda nationens fysiska existens, utan göra hela nationen friskare och starkare och främja dess tillväxt. Teologer och moralister såg å andra sidan även att militärutbildningen och garnisonslivet kunde vara en farlig period i unga mäns liv med tanke på deras sedlighet, nykterhet och sexualhälsa.

När kroppen behandlats inom manshistorisk forskning har tyngdpunkten legat vid olika ideologiska och normerande föreställningar om kroppen och hur den skulle formas genom gymnastik och idrott för hälsa, nationell framgång och krig. Den subjektivt upplevda kroppsliga verklighet ”vanliga” män levde i har fått mindre uppmärksamhet – vilket till den del avspeglar det tillgängliga och mest uppenbara källmaterial där den manliga kroppen behandlas. Värnpliktens kroppsliga aspekter inskränkte sig givetvis inte till kulturella föreställningar kroppens politiska betydelser utan grep också in i den manliga kroppens materialitet. På basis av en större samling minnesberättelser om militärutbildningens praktik nedskrivna på 1970-talet vill jag försöka spegla de idrottsideologiska och militärpedagogiska idealen och farhågorna kring manskroppen mot värnpliktens materiella praktiker och hur de upplevdes.

Värnplikten förflyttade mäns kroppar till garnisoner och övningsfält, packade ihop dem i stugor med 20 till 50 andra män, och avkrävde dem extrema fysiska prestationer. Den formade männens kroppar genom gymnastik, exercis, idrott och fältövningar och tränade, med varierande framgång, in männen i vissa sätt att röra sig och förhålla sig till sina kroppar, präglad av hårdhet och likgiltighet mot den egna kroppens sårbarhet – en typiskt manlig kroppslighet i det moderna västerländska samhället.² Kroppen var även en central arena för den maktkamp som ofta fördes mellan befälet och beväringarna, där befälet försökte framtvunga underkastelse genom befäl och bestraffningar riktade mot kroppen i form av ansträngning, utmattning och smärta. Men beväringarna försökte också göra motstånd med kroppens hjälp, genom att simulera eller avsiktligt framkalla sjukdom och skador som befriade dem från tjänstgöringen. Som historikern

¹ Saara Tuomaala: Työtätekevästä käsistä puhtaiksi ja kirjoittaviksi. Suomalaisten oppivelvollisuuskoulun ja maalaislasten kohtaaminen, 1921-1939, *Bibliotheca Historica* 89, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2004, s. 234–236, 240–247.

² Jfr Howson: *Body in Society*, s. 53-59; Whitehead: *Men and Masculinities*, s. 189.

Joanna Bourke skriver om brittiska soldater i första världskriget: "...the malingerer's protest centered on his body; often, it was the last remaining thing he could claim as his own."³

Denna konferensartikel utgör en första skiss till vissa delar av ett avhandlingskapitel som skall handla om den manliga kroppen inom värnpliktens och militärutbildningens rum i Finland 1918-1939; vilka föreställningar om manskroppen som var förbundna med värnplikten och vilka kroppsliga erfarenheter militärutbildningen innebar. Särskilt det senare temat presenteras här mera på idéstadiet än som systematisk empirisk undersökning. De huvudsakliga källorna är den finska arméns veckotidning för de värnpliktiga soldaterna, *Suomen Sotilas* (Finlands soldat) vars innehåll uttrycker den manlighetsideologi den militära ledningen ville att beväringarna skulle omfatta; den nämnda samlingen minnesberättelser om militärtjänstgöringen, samt två skönlitterära verk från 1928 respektive 1931 som byggde på författarnas färskas upplevelser från militärutbildningen.

Kommentar: SS 38/1920

Idrott och krig |

År 1920 hölls olympiska spel i Antwerpen där finska idrottare skördade stora framgångar. Tävlingarna ägnades stort spaltutrymme i *Suomen Sotilas*. I en ledare med rubriken "Idrott, nationalkänsla och krigardyg" skrev kapten Niilo Sigell att de olympiska medaljerna var en ära för hela det finska folket. Genom tävlingarna hade Finland enligt Sigell blivit känt och aktat i bildade kretsar i alla länder. Han utmålade med breda penseldrag de finska idrottsstjärnorna som uttryck för inte bara det finska folkets väsen utan även nationens särpräglade historia:

...vi har framför allt i dessa våra präktiga företrädare sett vår folkstams kroppsliga seghet, uthållighet, kraft och driftighet. Vi har i dem firat den styrka och karaktärens fasthet, som omvandlat nordens dystra ödemarker till hemvist för mänsklig odling, som utstått svåra tider av krig, hunger och pest och visat sig för oss redan tidigare i det trettioåriga krigets hjältar, i Fänrik Ståls sägner, och på Frihetskrigets blodsfält.⁴

Sigell gjorde explicita kopplingar mellan idrott, nationalism och krig. Hans text gled från olympiaden, via finnarnas nationella stolthet över segrarna, över till frågan om Finlands försvar och nationella överlevnad. Det arbete som gjorts inom de finska gymnastik- och idrottsförbunden från och med sekelskiftet hade enligt Sigell haft betydelse som en värdefull om än bristfällig krigarutbildning inför vad han kallade "frihetskampen" 1918. Stridsberedskapen och offerviljan hade då varit störst hos den ungdom som sökt sig till idrottsrörelsen, där "vant sig vid

³ Jfr Bourke, *Dismembering the Male*, s. 81: "...the malingerer's protest centered on his body; often, it was the last remaining thing he could claim as his own."

⁴ Kapt. [Niilo] Sigell: 'Urheilun, kansallistunto ja soturikunto', *Suomen Sotilas* 38/1920, s. 626-627.

ordning, underordning och lydnad”, och gjorts särskilt känslig för det nationella uppvaknande som skedde redan när finnar tog medaljer vid de olympiska spelen i Stockholm 1912. Hans slutsats var enkel: genom fostran till motion måste det finska folket utvecklas till allt större beredskap att säkra självständigheten. Här hade både armén och skyddskårerna enligt Sigell ett stort arbetsfält.

Sigells text är bara ett exempel på hur finska idrottsframgångar på internationella arenor under 1920- och 1930-talen utnyttjades i *Suomen Sotilas* för att till beväringarna förmedla en känsla av en nationell gemenskap. Denna folkgemenskap, hävdade man, kännetecknades i sin helhet av de fysiska och psykiska karakteristika som hos idrottshjältarna kom till uttryck i sin högsta potens. Man hänvisade gärna till ”de seder vi ärvt av våra förfäder”, till finnarna som ett folk ”som slitit i skogsmarker och skidat genom ödemarker” och till det sunda livet på landsbygden där de flesta finnar fortfarande bodde.⁵ Kopplingen mellan naturförhållandena, folklynnen, idrottsbragder och krigardygder var viktig av en särskild orsak i dessa texter riktade till beväringar. Denna strävan att ingjuta dem en stolthet över sin nation och en tro på det egna folkets styrka handlade nämligen om att få dem att tro på finnarnas förmåga att besegra en föreställd rysk fiendemakt, som enligt detta visserligen var numerärt vida överlägsen men *kvalitativt* underlägsen. Å andra sidan försökte man inspirera och motivera beväringarna till att sporta och motionera eftersom de bara då kunde förverkliga denna nationella potential och bli effektiva krigare. Ett uttalat motiv i många artiklar var också att armén och militärutbildningen skulle fungera som ett slags plantskola för att utbreda idrottande och andra sunda levnadsvanor i hela befolkningen. Tanken var att beväringarna efter att de hemförlovats skulle vara så genomsyrade av ”fosterländsk plikt-känsla” att de skulle fortsätta idrottandet på hemorten och med sitt föredöme inspirera såväl unga som gamla.⁶

Den finska idrottsrörelsens ideologer hade under 00-talet och 10-talet, särskilt efter krigsutbrottet 1914, i allt högre grad skrivit om sport och idrott inom en politisk kontext av nationell förkovran och rasens förädling. En bakomliggande orsak var utbredd oro i de bildade kretsarna över Finlands nationella överlevnad under trycket av ”förryskningspolitiken”. Men framträdande idrottsledare såsom Ivar Wilskman var också oroade över den förslappande och degenererande inverkan av stadslivet och de bildade klassernas livsstil. Idrottsrörelsen uppfattade ungdomens fritidsnöjen i samband med stadskulturen som ett hot mot hela nationens hälsa; kaféliv, kortspel,

⁵ Maanpuolustaja: 'Eräitä ajatuksia olympialaisvoittajista ja heidän saavutuksien merkityksestä kansallemme', *Suomen Sotilas* 31–32/1924, s. 594–595.

⁶ Se t.ex. Luutn. Levälähti: 'Tulevaisuus velvoittaa', *Suomen Sotilas* 40/1920, s. 658; K.: 'Urheilu ja voimistelu Pioneeripataljoonassa', *Suomen Sotilas* 28–29/1923, s. 418–419.

biografer, sprit och tobak, dagdriveri och kriminalitet. Här skulle sporten ge ett sunt alternativ.⁷ I det fortfarande mycket agrara Finland måste Wilskmans farhågor ses främst som en oro över den samhällselitens självreproduktion, nära besläktad med liknande ångest inom medelklassen i många västländer över den egna manliga ungdomens ”förvekligande” i förhållande till de lägre klassernas primitiva maskulina urkraft.⁸

Tidens finska idrottsdebattörer inom de bildade klasserna tog förstås intryck från idrottsrörelsen i utlandet, inte minst i Skandinavien och den anglosaxiska världen, där industrialiseringen hunnit längre. I den viktorianska kulturen hade sambandet mellan sport och militär manlighet blivit väl etablerat redan mot slutet av 1800-talet, skriver den kanadensiske historikern Mark Moss. Sport såg som en avbild av krig och ansågs lära unga män karaktärsstyrka, manlighet och segervilja som soldater behövde. Moss tolkar in den enorma idrottsentusiasmen bland män i alla klasser redan på 1870-talet i en kontext av ett allt mer industrialiserat samhälle där fysisk styrka inte längre uppskattades för dess betydelse i arbetet, så som i ett agrarsamhälle, utan den atletiska kroppen beundrades för dess värde i krig och som en påtaglig demonstration av manlighet.⁹

Genast efter självständigheten och inbördeskriget såg man inom den finska stats- och arméledningen en klar koppling mellan säkerhetspolitik, folkhälsa och fysisk fostran. Officerare och idrottsledare diskuterade ivrigt i idrottsrörelsens tidningar hur gymnastik och idrott utgjorde en grund för militärutbildningen och lyfte fram främst boboll (den finska varianten av baseball) och skidning som viktiga övningsgrenar.¹⁰ Historikern Erkki Vasara som studerat den omfattande idrottsverksamheten inom de frivilliga skyddskårerna lyfter här framför allt fram Lauri Pihkalas åsikter. Pihkala var enligt Vasara ”1920-talets aktivaste påverkare inom finskt idrottsliv” men också chef för huvudstabens idrottsbyrå 1918-1921 och idrottsinspektör vid skyddskårernas stab 1921-1926. Pihkala betonade sambandet mellan sport och stridsduglighet och såg nästan alla idrottsgrenars ursprung i kamphandlingar knutna antingen till jakt eller till krig. För Pihkala var militärövningar och idrott oskiljaktiga ”tvillingbröder”. Följaktligen såg han också idrott och sport som någonting uttryckligen manligt medan han misstrodde kvinnoidrotten; ”idkandet av idrott och förmågan därtill förefaller uppenbart vara pojkarnas och

⁷ Erkki Vasara: *Valkoisen Suomen urheilivat soturit. Suojeluskuntajärjestön urheilun- ja kasvatustoiminta vuosina 1918–1939*. Bibliotheca Historica 23. Suomen Historiallinen Seura, Helsinki 1997, s. 51–63.

⁸ Jfr Hans Bonde: *Manlighet og sport*, Odense Universitetsforlag, Odense 1991, s. 27–30; Gail Bederman: *Manliness and Civilization. A Cultural History of Gender and Race in the United States, 1880–1917*, p. 10–15; Jens Ljunggren: 'Mellan kultur och natur. Mannens kropp och gymnastikens uppgift' i Claes Ekenstam et al.: *Rädd att falla. Studier i manlighet*, Gidlunds 1998, s. 134–137.

⁹ Mark Moss: *Manliness and militarism. Educating Young Boys in Ontario for War*, Oxford University Press, Oxford & New York 2001, s. 56–58.

¹⁰ Vasara 1997, s. 113–124.

männens arvsynd, deras förstfödsörätt” skrev Pihkala.¹¹ Han var inte ensam om sitt tankesätt. Inom den frivilliga försvarsrörelsen var motions- och idrottsverksamheten inom kvinnornas organisation för frivilligt försvarsarbete, Lotta Svärd, mycket begränsad jämfört med skyddskårernas intensiva sportande. Uppfattningen om att idrott och motion skall tjäna och stöda mäns och kvinnors skilda samhällsliga uppgifter betydde för kvinnornas del att gymnastik, skidning och gång fick företräde, motionsformer som stärkte kvinnornas rörlighet och deras ”spring” inom hushållsarbetet där hemma, medan tävlingssport och idrott var männens område.¹²

Kommentar: OBS Lottorna sysslade INTE med sport!

Även den finska riksdagens militärutskott fäste i maj 1920 uppmärksamhet vid betydelsen av fysisk fostran inom militärutbildningen. De flesta motionsövningar utvecklar den i krig nödvändiga rörelseförmågan och kan tillämpas för militärt bruk, skrev utskottet i sitt betänkande. ”Det viktigaste är ändå motionsövningarnas andliga inverkan. Lek, gymnastik och idrottslekar fostrar alla effektivt och naturligt lust till handling, driftighet, seghet och stridsberedskap hos ungdomen, men samtidigt även disciplin, självbehärskning och offervilja.” Utskottet konstaterade att fysisk fostran inte främjats av staten i den mån den nationella säkerheten skulle kräva. På dess förslag beslöt riksdagen att uppmana regeringen till omedelbara åtgärder för att befordra och systematiskt främja fysisk fostran ”för utvecklandet av folkets försvarsberedskap”.¹³ Riksdagens hemställan till regeringen använde det i modernt språkbruk könsneutrala ordet *nuoris*, ungdom, men av sammanhanget framgår att ordet, såsom ofta var fallet i samtiden, betecknade den *manliga* ungdomen.

Trots det politiska engagemanget i mellankrigstidens Finland, kommittéer som tillsattes och handlingsplaner som utarbetades, gjorde man emellertid enligt Erkki Vasara inte särskilt mycket konkret åt saken, av olika praktiska och ekonomiska orsaker. Förberedande militära övningar för gossar redan i skolan var på förslag men infördes aldrig. Den reguljära armén fick aldrig under mellankrigstiden tillräckliga anslag för de idrottsanläggningar och den sportutrustning som skulle ha krävts för att förverkliga de visioner Pihkala med flera utmålade. Dess idrottsverksamhet hade tyngdpunkten på tävlingar mellan olika truppförband vilket gjorde att främst de skickligaste idrottarna bland beväringarna och de som idrottat redan före inryckningen kom att idka idrott i nämnvärd omfattning under militärutbildningen. Vasaras slutsats blir att idrottsarbetet inom den

¹¹ Lauri Pihkala: odaterat utkast till radioföredrag (av Vasara daterat till 1920-talets senare del), citat enligt Vasara 1997, s. 133.

¹² Vasara s. 113–124, 132–135, 496–498; Heikki Klemola: 'Lauri Pihkala', *Kansallisbiografia-verkkojulkaisu*. Suomalaisen kirjallisuuden Seura, Helsinki 2000, < <http://artikkelihakukansallisbiografia.fi/artikkeli/4741/> > åtkomst 8.1.2009;

¹³ Sotilasasiainvaliokunnan mietintö N:o 2 edustaja Matti Helenius-Seppälän anomusehdotuksen johdosta sotalaitoksen muuttamisesta kansanmiliisin kannalle; Eduskunnan anomus sotalaitoksen muuttamisesta kansanmiliisin kannalle, 1920 Vp – Anomusmietintö N:o 5 – Asiakirjat V:2; Valtioapäivät 1920 – pöytäkirjat 29.5.1920, s. 702–705.

frivilliga skyddskårsverksamheten blev av större betydelse i mellankrigstidens Finland än arméns enligt honom rätt halvdana ansatser på området.¹⁴

I *Suomen Sotilas* gavs emellertid de olika idrottstävlingarna inom den reguljära armén alltid stort utrymme, med utförliga tävlingsreferat och fotografier av vinnarna. Exemplets makt fick oftast tala för sig själv; tidningen skrev relativt sällan explicit om idrottens inneboende värden eller vilka syften den tjänade. De stora olympiaframgångarna på 1920-talet var emellertid tillfällen som fick idrottsretoriken att blomstra i spalterna. På samma sätt som de internationella framgångarna väckte en nationell stolthet hos alla finländare, oberoende av politisk färg, och återställde den folkgemenskap som splittrats 1918, skulle arméns idrottstävlingar också tjäna den nationella integrationen. ”På idrottens fria fält kan Finlands män förbrödras!” utropade tidningens ledare år 1920 under rubriken ”Ett enat Finland med idrottens hjälp!”. I arméns idrottstävlingar tävlade officer och soldat, arbetare och kapitalist mot varandra i ädel kamp:

Där har vi i miniatyr Finlands idrottsvärld sådan som vi vill se den – man mot man i kamratlig kamp, glömska om klassgränser och klasshat. Mätte soldaterna ta denna äkta idrottsanda med sig till det civila när de lämnar militärjänstgöringen.¹⁵

Texterna om idrott och gymnastik i *Suomen Sotilas* sjöng emellertid inte alltid de finska männens lov. I vissa av de texter som uppmanade beväringarna att sporta och motionera kan utläsas en underliggande oro över de finska ynglingarnas fysiska konstitution, men det handlade sällan om att de finska beväringarna skulle ha varit direkt förvekligade. Urbaniseringsgraden fortfarande var låg (bara omkring en fjärdedel av befolkningen bodde i städerna) och en stor majoritet av beväringarna hade redan tillbringat flera år i kroppsarbete före inryckningen. Enligt Klaus U. Suomela som skrev om ”Gymnastik och idrott” i *Suomen Sotilas* 1923, hade finnarna emellertid dålig hållning och obalanserade proportioner eftersom deras armar, axlar och ryggar var överutvecklade i förhållande till de nedre extremiteterna. Detta berodde på det hårda slitet i jord- och skogsbruk – och brist på grundlig militär utbildning. Löpning, längd- och höjdhopp samt gymnastik skulle avhjälpa detta. Finnarna var också ”som känt” långsamma i tanken och men gymnastik och idrott gymnastik efter rappa kommandon och snabba bollspel skulle tvinga finnen att sätta fart på tankeverksamheten. Hans trätgirighet kan visserligen bli värre av individuella

¹⁴ Vasara 1997, s. 116–117, 301, 482–484, 489–490; Jarl Kronlund: *Suomen puolustuslaitos 1918–1939. Puolustusvoimien rauhan ajan historia*, Sotatieteen laitoksen julkaisuja XXIV, WSOY, Porvoo 1988, s. 258–260, 520–521.

¹⁵ ’Urheilun avulla Suomi yhdeksi!’ [ledare], *Suomen Sotilas* 39/1920, s. 642.

grenar men motverkas av gruppgymnastik och lagsporter. Även det typiskt finska svårmodet skulle mildras genom raska och roliga idrottslekar.¹⁶

Suomela verkar ha betraktat grovhuggna finska bondpojkar i ljuset av de bildade klassernas atletiska ideal, som enligt den danska idrottshistorikern Hans Bonde betonade slankhet, rörlighet och snabbhet, till skillnad från arbetarkulturens större betoning av muskelstyrka och kraftsporter.¹⁷ Ett annat textexempel, signaturen ”E” som år 1919 argumenterade för mera gymnastik i armén, verkade dock lika bekymrad över bristande moralisk som kroppslig hållning:

Vi vill att gymnastiken främjar hälsan (...) gör våra kroppars muskulatur vacker och välproportionerad och främjar en människovärdig hållning; (...) föder inom oss ett gott humör, beslutsamhet, rådighet, klart tänkande, motverkar oföretagsamhet och sömnighet, vänjer oss vid disciplin och ordning, framträdande i grupp och det snabba och exakta uppfyllandet av givna order; skapar en god kamratanda, jämlikhet, förkastandet av förslappande nöjen, sedlighet och måttlighet, får oss att glatt leka och tävla; gör oss till ädla och arbetsdugliga pojkar, som offerar sina krafter i fäderneslandets tjänst.”¹⁸

Citatet beskriver både ett borgerligt ideal för ung manlighet och idealets implicita motbild. Eftersom skribenten så ivrigt argumenterar för mera gymnastik följer nämligen att alla de goda egenskaper han räknar upp är vad han anser att landets manliga ungdom i någon mån *saknar*. Om man inverterar citatets idealbild får man följande problembild av ung manlighet som i tidskriften i olika sammanhang ofta associerades till antingen andligen outvecklade ynglingar från avsides glesbygder eller ligister från storstädernas slum och socialistiska miljöer.

IDEAL	MOTBILD/REALITET
Frisk	osund, sjuklig
vacker, proportionerlig kropp	ful, oproportionerlig kropp
god hållning	dålig hållning
Glad	trumpen, dystert
Beslutsam	obeslutsam
Klartänkt	trögtänkt
Handlingskraftig	tafatt, oföretagsam
Vaken	sömnig/trög

¹⁶ Klaus U. Suomela: ”Voimistelu ja urheilu kansan kasvattajana” *Suomen Sotilas* 9/1923, s. 134-5.

¹⁷ Bonde 1991, 126–127, 162–163.

¹⁸ E: [utan rubrik] *Suomen Sotilas* 4/1919, s. 40.

god kamratanda	trätgirig
Jämlik	undergiven/högmodig
sport och studier	förlappande nöjen
Sedlig	osedlig
Måttlig	frossare/drinkare
glad lek och kamp	passiv
Tävlingsanda	uppgivenhet, fatalism
ädel, arbetsduglig pojke	lägsint, arbetsoförmögen lymmel
Offervillig	självisk

Det är typiskt för skribenterna i *Suomen Sotilas* att på det här sättet väva ihop bilderna av sedlighet, hälsa, fysisk styrka, manlighet och nationalism till en odelbar helhet. Manliga, medborgerliga och militära dygder flyter samman. Allt det goda som gymnastiken tillför skall ytterst ges ett värde genom att offras för nationen och göra mannen till en god soldat.

Från kroppslig duglighet till oduglighet och tillbaka

För en ung man var den första konkreta kontakten med värnplikten och militärutbildningens praktik uppådet vars folkliga benämning på finska, *yymä*, syftade på att beväringarna eller rättare sagt deras fysik där ”synades”. Vid uppådet sorterades manliga kroppar i godkända och underkända. Det var i och för sig ingenting väldigt speciellt med de kriterier som tillämpades; även ute i civilsamhället var det manligare att vara stark än svag, bättre att vara lång än kort, bättre att ha god syn och hörsel, välformade lemmar och inga allvarliga sjukdomar. Men knappast någon annanstans genomfördes vid den här tiden en så systematisk kroppslig jämförelse av unga mäns kroppar och en så drastisk sortering, så tätt förknippad med manlig stolthet och skam över den egna kroppen. Den granskning som där genomfördes framstår i minnesberättelser om mellankrigstidens militärutbildning ofta som ett slags mandomsprov vilket lämnat efter sig starka minnesbilder. Även om få män såg fram emot beväringstjänsten var det ändå ett ämne för manlig stolthet att klassas som duglig. Att bli befriad som ”kronvrak”, det vill säga permanent oduglig för militärtjänst, bar ett starkt omanlighetsstigma.¹⁹ Johannes (f. 1908) berättar i sina minnen att han var nervös inför uppådet eftersom hans båda äldre bröder hade

Kommentar: Mälkis statistisk över hur många som underkändes. Jfr Jarvis s. 58–62; 40–50% underkändes i am. uppådet till WWII år 1941

¹⁹ Denna uppfattning förefaller delvis ha varit ett arv från den ”gamla” värnpliktsarmén under den autonoma tiden där bara en tiondedel av årsklassen togs ut för aktiv tjänst och militärmyndigheterna alltså kunde välja de kroppsligen mest ”välutvecklade” för lottdragningen. Enligt många berättare föraktades kronvraken under hela mellankrigstiden, även bland unga kvinnor. Turun yliopiston kulttuurien tutkimuksen laitoksen Arkisto, TYKL 45: 35, 3f; nr 126, 33; nr 244, 3, 6. Namnen på alla informanter är i fingerade.

klassats som kronvrak och han själv var liten till växten. En grannfru hade sagt till de andra kvinnorna i hans hemby, ”att hon då inte utan att skämmas skulle göra föda ungar som inte duger till krigsmän. Det här nådde förstås min moders öron och hon grät.”²⁰

På uppståndet fick ynglingarna klä av sig nakna inför uppståndsämnden och ofta även de andra värnpliktiga. Det här var för många en pinsam eller åtminstone säregen upplevelse som bearbetats med humorns hjälp i ett stort antal anekdoter. Lauri (f. 1907) berättar om en man som försökte skyla sina könsdelar med händerna när han steg upp på vågen för att vägas men fick höra av den lokala häradsdomaren i nämnden: ”Så, så, unge man, nu ska vi inte täcka nånting eller minska på tyngden. Stig nu ner och ta bort händerna från ballarna och stig upp igen så får vi se vad ni verkligen väger!”²¹

Nakenheten vid uppståndet kan tolkas som början på en symbolisk initiation där beväringen måste klä av sig sin gamla civila identitet.²² I ljuset av de här minnesberättelserna förefaller det emellertid snarare som om uppståndsämnderna ville avlägsna det intima i nakenheten, fördöma all blygsel och omanlig skamsenhet över den egna kroppen och uppmuntra ett självsäkert manligt uppträdande hos de värnpliktiga. Hur de unga männen behandlades under resten av beväringutbildningen tyder på att målsättningen emellertid inte så mycket var att inge männen stolthet som en viss likgiltighet och okänslighet gentemot sina kroppar.

Att ”kronvrak” föraktades och duglighet för militärtjänst medförde hög manlig prestige var en så stark mental bild att den enligt Onni (f. 1897) i högsta grad levde kvar som en tradition från den ”gamla” värnpliktsarmén i slutet av 1800-talet när han själv ryckte in år 1919:

Man hörde mycket ofta när gamla män berättade om lottdragningen, om sin reserv- eller aktiva tjänstgöring och liksom en röd tråd genom samtalen gick ett positivt, ofta rentav skrytaktigt förhållningssätt som framhävde karlaktigheten i att ha klassats duglig för den tidens värnplikt. Således tyckte vi att de män som tjänat i tre år var riktiga karlakarlar, de som tjänat i reserven var män och kronvraken igen föraktade odugliga krymplingar.²³

²⁰ TYKL 45: nr 165, 2–4.

²¹ TYKL 45: nr 147, 5.

²² En sådan här tolkning gör bl.a. Ville Kivimäki (2004): ’Mies, armeija ja vastarinta. Arndt Pekurisen kohtalo kriittisen mieshistorian valossa’, *Historiallinen aikakauskirja* 102:3, 347–357.

²³ TYKL 45: nr 35 s. 3f. ”Kuuli hyvin usein kun vanhemmat miehet kertoilivat arvannostostaan, reservi- tai vakinaisesta palveluksestaan ja ikään kuin punaisena lankana keskusteluja sävytti mieskuntoisuutta korostava myönteinen, jopa usein kerskaileva suhtautuminen kelpoisuudesta ent.ajan asepalveluun. Niinpä meidänkin ikäluokkaamme oli piintynyt miehuullisuudesta jonkinlainen arvojärjestys asetelma. Niinpä 3-vuoden palvelleet olivat mielestämme miesten miehiä, reservissä olivat miehiä ja ruununraakit taaskin ylenkatsottuja epäkelvoja rampoja.” Ungefär det samma konstateras av en man född 1903: nr 126 s. 33.

De som bestått uppbådets mandomsprov anlände alltså till inryckningen med något slags stolthet över sin kroppsliga duglighet. Epokens militärkultur verkar emellertid ha varit inställd på att beröva rekryterna all sådan manlig självkänsla när garnisonens portar väl slutits bakom dem. Eero (f. 1916) minns hur gruppcheferna som mötte dem vid tåget på inryckningsdagen kallade dem ”en oformlig köttmassa”, bara ”råmaterial” för armén.²⁴ Rekryterna blev de första veckorna och månaderna kritiserade och utskälda för allt de gjorde och fick veta att de ingenting dög till. Kroppsligen manifesterades detta genast vid inryckningen genom att man rakade håret av rekryterna och gav dem de sämsta och mest slitna persedlarna.

Idealbilden av den finske soldaten i hel och stilig uniform med truppförbandets insignier så som man sett honom på permission i hembygden rasade enligt Toivo (f. 1903) ihop när man kom in på garnisonen, såg soldaterna i deras vardagskläder och fick de egna persedlarna. ”Drömmarna om soldatlivet och ståtliga uniformer skrotades genast första dagen”, skriver Eino (f. 1898).²⁵ Många berättar i sina minnen om hur vissa rustmästare gjorde det till ett självändamål att rekryterna *inte* skulle få sig tilldelade kängor och uniformer i lämpliga storlekar. Den som ville byta trasig utrustning kunde få höra: ”Vet du inte din satans rekryt att här festar inte civilister, du ska stå i givakt och tilltala mig Herr Sergeant!”²⁶

Från sluten ordning till strids- och marschövningar fick rekryterna ständigt höra samma visa: att de var svaga usla oduglingar med dålig hållning, men att armén nog skulle se till att göra dem starka och hårda män med en riktig, alltså militärisk, hållning. Utbildarna gav till exempel ytterst exakta instruktioner för hur man skulle stå i givakt: bröstet ut, magen in, fötterna i 60 graders vinkel, armbågarna lätt framåtpressade, långfingret på byxsömmen o.s.v.²⁷ Veikko (f. 1908) minns en fältväbel som gjorde varje uppställning till en hemsk upplevelse:

...nog skulle garanterat ett tio pennis mynt ha hållits stadigt på plats mellan skinkorna där vi stod i givakt som om var och en svalt en järnstång och ändå hade han [fältväbeln] mage att med en röst av sur svagdricka pipa: ”Ingen hållning i den här skocken, inte ens krossade ben, bara välling, bara välling.”²⁸

Det fanns inom den europeiska militära kulturen, med början i 1600-talets nya betoning på exercisen, en tradition där en soldat skulle lära sig ett alldeles särskilt, militäriskt sätt att röra och

²⁴ TYKL 45: nr 238, s. 1.

²⁵ TYKL 45: nr 96 s. 12f; citat efter nr 27, s. 13. ”Unelmat sotilaselämästä ja koreista puvuista romutettiin karskisti heti ensi päivänä. Eteen löytyi kamalan väriset ruskealta vivahtavat ohuet kesäpuvut.”

²⁶ TYKL 45: nr 85, s. 6. ”Etkös sinä sekin saatanan alokas tiedä, täällä eivät siviilit juhli, jos jotain on sanomista, pitää sisetä asennessa ja puhutella Herra kersantti.” Jfr nr 172: 1f; nr 232, s. 2.

²⁷ TYKL 45: nr 85, s. 19.

²⁸ TYKL 45: nr 132, 34.

föra sig.²⁹ Den finska militärutbildningen särskilt på 1920-talet betonade en statisk, ”militärisk” stelhets i kroppsspråket; idrott stod enligt minnena vanligen inte på programmet tjänstetid, utan var något beväringarna fick syssla med på sin fritid om kvällarna. Till dagsprogrammet hörde emellertid gymnastikövningar varje morgon där truppen stod uppställd på kaserngården och rörelserna utfördes på kommando, ett förfarande som i mycket påminde om exercerandet i slutna ordning.³⁰

De som explicit i sina minnen kommenterade denna träning i en viss kroppshållning och -föreling var de som reagerat på den teatraliska stelhetsen i den ”preussiska disciplinen”. ”Det var mycket onödig viktighet, spänning i musklerna riktigt tills det gjorde ont, givakt, rättning, vändningar, honnör, ja herr officer, visst herr officer, fastän saken var hur oklar som helst.”³¹ Men de flesta kommenterar inte denna särskilda kroppskultur; den uppfattades i efterhand som en naturlig och föga anmärkningsvärd del av militärlivet.

Kommentar: Jfr SS 3/1919, 41/1919; detaljerade instruktioner för hur man hälsar och uppträder, det yttre vittnar om det inre, ryssarna som motbild

Övningarna och straffkommenderingarna ledde ofta till extrem utmattning och kroppsskador. Åren efter inbördeskriget när det var brist på livsmedel och beväringarna ofta var undernärda hände det inte sällan att beväringar förlorade medvetandet under exercisen; ”övningarna var hårda, upp i givakt och ner på marken så att pojkarna blev riktigt utmattade och de svagaste blev sjuka och emellanåt var också sjukhuset fullt av patienter.”³² Många vågade ändå inte sjukanmäla sig ens då de var sjuka eller skadade eftersom de riskerade att ändå klassas dugliga för tjänstgöring och sedan bestraffas för sjukanmälingen.³³ Urpo (f. 1902) berättar om två beväringar som kom fram alldeles utmattade en stund efter resten av truppen från en skidmarsch med full packning. Fältväbelen började gorma om var de varit, ”nog ska jag lära er djävlar att bli efter truppen! Till marken! Upp! Nog vet jag vad en man tål! Till marken! Upp!”³⁴

Den kroppsliga behandling beväringarna utsattes för uppfattades ofta som rena mobbningen, men de anammade den ändå snabbt själva som ett slags måttstock för hur en manskropp skall

²⁹ Martin Dinges: ’Soldatenkörper in der Frühen Neuzeit - Erfahrungen mit einem unzureichend geschützten, formierten und verletzten Körper in Selbstzeugnissen’ i: R. van Dülmen (Hg.): *Körpergeschichte* (Frankfurt a.M. 1996) s. 71-98; Sörensen: *Det blänkande eländet*, s. 70, 73.

³⁰ Man utövade nog skidning och löpning, och i många enheter fick utvalda män öva idrott eller boboll för regementets mästerskap o.dyl. En detaljerad beskrivning av morgongymnastiken ges i TYKL 45: nr 195, s 25f. Jfr. nr 230, 94. Jfr K.: ’Urheilu ja voimistelu Pioneeri-pataljoonassa’, *Suomen Sotilas* 28-29/1923, s. 418-419.

³¹ TYKL 45: nr 90, s. 52f. ’Oli paljon turhaa tärkeyttä, jännitystä ihan kipuun asti lihaksissa, asentoa, ojennusta, käännöksiä, kunniantekoa, kyllä herra, selvä on herra, vaikka asia olisi ollut kuinka epäselvä’.

³² TYKL 45: nr 32. Jfr nr 20, 10.

³³ Jfr t.ex. TYKL 45: nr 27, 64f; nr 138, 16-18; nr 195, 16. Även om militärläkaren skulle ha befriat en soldat från tjänstgöring eller utomhustjänst av hälsoskäl kunde kompanichefen ”hämnas” genom att förvägra soldaten permission. TYKL 45: nr 227, 203. Enligt berättelserna förekom även dödsfall till följd av befälets hänsynslöshet eller militärläkarnas missstrogenhet. TYKL 45: nr 65, 63f; nr 90, 12; nr 196, 112f; nr 230, 33.

³⁴ TYKL 45: nr 85, 9.

härddas, vad en manskropp skall tåla. När beväringarna själva hade blivit *vanha*, äldre soldater, och hemförlovningen närmade sig, fröjdades de skadeglatt över att rekryterna måste igenom samma pressbänk de själva hade utstått. De började själva delta i upprätthållandet av samma manliga militärkultur som gjort deras egen tillvaro under rekryttiden så eländig, så fort som den blev en tillgänglig resurs för dem själva att demonstrera manlighet i form av en relativ position av makt och dominans i förhållande till rekryterna.

”Dö stående” – ”en fullständig fysisk lyckokänsla”

Pentti Haanpää och Mika Waltari, två unga författare som beskrev sina upplevelser av militärutbildningen i skönlitterära verk 1928 respektive 1931, representerar rätt väl ändpunkterna på den skala över vilken värnpliktsminnena rör sig i sina berättelser om de kroppsliga påfrestningar militärutbildningen innebar. Den anti-militaristiske Haanpää skildrade hänsynslösheten mot beväringarnas kroppar i en novell om hur en rekryt som försöker sjuk-anmäla sig skickas iväg på marschövning av kompaniets fänrik med orden: ”Inte hjälper det för en soldat att bry sig om litet illamående. Man måste hålla ut tills man stupar. Helst dö stående. Tillbaka i ledet.” Rekryten marscherar svimfärdig och spyr längs vägen, men klarar marschen utan att kollapsa. Historiens *sens moral* är typiskt nog för Haanpää att rekryten lär sig att här gäller det att uthärda men framför allt att kunna hjälpa sig själv, det vill säga genom egen skicklighet lyckas smita undan och minimera påfrestningarna.³⁵

Den borgerligt och nationalistiskt sinnade Mika Waltari däremot skildrade faktiskt mycket mer ingående och detaljerat upplevelsen av en tung marschövning i brännande sommarsol; svetten, törsten, tyngden av packningen, remmar och kängor som skaver och skär in i huden, händer som domnar och ögon som svider av svett och damm, smärtan i lemmarna och den stigande utmattningen: ”I sinnet bara svärta, förtvivlad underkastelse, tysta förbannelser som tumlar runt”. Men så fort man är tillbaka i lägret börjar Waltari och hans kamrater kivas och skämta, man vitsar att man ju kunde ha gått mycket längre när man nu en gång kommit igång, de jämför stolt sina skavsår och blåsor. Soldaterna berättar lyckligt åt varandra att truppen fått beröm av majoren, och när de litet senare varit och simmat och köpt munkringar på soldathemmet är de närmast saliga:

³⁵ Haanpää: *Kenttä ja kasarmi*, s. 31-38. ”Sotamiehen ei auta välittää pienistä pahoinvoinneista. On kestettävä, kunnes kaatuu. Mieluummin kuoltava seisalleen. Menkää riviin.”

Vi är alldeles ofattbart stolta och nöjda. Det gör susen, kamrater! Vem fan skulle nu vilja vara civil. En så här fullständig, fysisk lyckokänsla kan man ingen annanstans uppnå.³⁶

Hos Haanpää framstår den kroppsliga sidan av militärutbildningen som ett tungt och ansträngande arbete som inte producerar något resultat, åtminstone inget som soldaterna skulle begripa sig på. Han njuter av hemförlövningen genom att slappna av i sin kropp, sticka händerna djupt ner fickorna och njuta av den hårt disciplinerade soldatkroppens befrielse från yttre tvång. Waltari däremot ser hur armén fostrar ”friska kroppar som vänjer sig vid också de tyngsta påfrestningar, manligare och mer härdade män än civila förhållanden.”³⁷ Han lever sig in i och verkar själv uppfatta att hans manlighet bevisas och erkänns genom de kroppsliga vedermödor han utstått; det är en hederssak att orka med det som krävs och som kamraterna orkar med.

Den sjuka och protesterande manskroppen

Den egna kroppen satte emellertid också gränser för vad beväringen kunde utsättas för – och erbjöd ett medel till motstånd. I ”härdningens” namn eller för att simulera krigsförhållanden drev officerare ibland sina män att marschera tills de svimmade; svidande och blödande skavsår var någonting man bara skulle sammanbitet uthärda. Hugo (f. 1907) återger en episod som är talande för de ”tuffaste” officerarnas inställning. Han hade fått så svåra skavsår under en marschövning att militärläkaren beordrade honom att lägga sin packning i trossen, men kompanichefen tvingade honom att hämta den och fortsätta marschen. Både läkaren och officeren visste antagligen att skavsåren skulle göra Hugo helt oförmögen att gå nästa dag men där läkaren såg att man måste väja för denna kroppsliga gräns för att inte invalidisera soldaten för flera veckor framöver såg kompanichefen tvärtom att mannen måste pressa sig själv ända fram till och över denna gräns. Härdningen var viktigare än soldatens funktionsduglighet dagarna och veckorna framöver. Även Mika Waltari kommenderades att marschera med en sjuk fot som blir så dålig att han till slut inte kan gå längre; men där Hugo var kritisk mot kompanichefens hänsynslöshet riktade Waltari kritiken mot sig själv; han skäms så att han får tårar i ögonen när han är tvungen att bli efter truppen.³⁸

Sjukdom kunde både vara en välkommen och ovälkommen gäst bland beväringarna. För somliga blev sjuksimulering det enda tillgängliga medlet att göra motstånd, hävda kontroll över den egna

³⁶ Waltari: *Siellä missä miehiä tehdään*, s. 70-76. ”Mielessä vain mustaa, toivotonta alistumista, myllertäviä, äänettömiä kirouksia. (...) Olemme mahdottoman ylpeitä ja tyytyväisiä. Tekee terää, kaverit! Kuka hitto viitsisi nyt olla siviilissä. Näin täydellistä, fyysillistä onnentunnetta ei voi missään muualla saavuttaa.”

³⁷ Waltari, s. 93. ”Ja kuitenkin armeija kasvattaa terveitä, pahimpiinkin rasituksiin totuttavia ruumiita, miehekkäämpiä ja karaistuneempia miehiä kuin siviiliot.”

³⁸ TYKL 45: nr 137 s. 16-18; Waltari: *Siellä missä miehiä tehdään*, s. 81.

kroppen och slingra sig undan tjänstgöringen; för andra blev tjänsten dubbelt så tung på grund av förkylningar, skavsår och andra skador. Minnesberättelserna är fyllda av skrönor om dels hur obarmhärtigt militärläkarna delade ut ”k.p.” (*keelpaa palvelukseen* ~ duglig för tjänstgöring) om man inte bevisligen hade huvudet under armen, dels olika fantasifulla sätt att simulera sjukdom. Man kunde manipulera febertermometern, hålla sår infekterade, äta cigarrstumpar eller teblad, eller bara låtsas ha ont på olika ställen.

Ingen bland skribenterna medger själv att han skulle ha försökt simulera, men flera berättar att man inte vågade gå till sjukstugan ens när man var sjuk på riktig. Chansen att bli sjukskriven var minimal på grund av militärläkarnas misstrogenhet och kom man tillbaka därifrån med ”k.p.” betydde det *santsia*, extra tjänstgöring på kompaniet. Simulanterna var inte populära bland de andra beväringarna eftersom sanktionerna mot dem kunde gå ut över hela kompaniet i form av permissionsförbud med mera. Enligt Haanpää avundades och avskydde mannen i ledet de sjukskrivna, som slog dank i stugan hela dagarna, ”och förbannade sig själv, som inte kan bli sjuk, när kroppen är så förbannat frisk.”³⁹

Slutord

Militärutbildningen byggde inte bara upp och formade mäns kroppar utan kunde också slita och bryta ner dem. I minnesberättelser om militärutbildningens praktik kan vi iakttä hur den militariserade mellankrigstida nationalismens kroppsideal och kroppspolitik stötte på motstånd från kroppsliga verkligheter och hur den subjektivt upplevda kroppsligheten sade emot officiella sanningar. Det är kanske just kroppens sårbarhet och de fysiska gränserna för vad den kan prestera och utstå som mest påtagligt för in kroppen i historien som en storhet icke-reducerbar till diskurs och kulturella innebörder. Connell har beskrivit förhållandet som ett kretslopp där både kroppens möjligheter och dess begränsningar aktivt medverkar i uppkomsten av sociala strukturer och individuella livshistorier vilka i sin tur återverkar på kroppen. Kroppar upphör inte att vara kroppar bara för att de dras in i historien och i sociala processer utan deras kroppslighet fortsätter att ha betydelse: ”åldrande och död, förmågor såsom att kunna föda barn eller amma dem, slitage och arbetsskador. Kroppar är aktiva deltagare i den sociala processen genom vad de kan, hur de förändras och vad de behöver, genom det motstånd och den njutning de bjuder, genom sina färdigheter.”⁴⁰

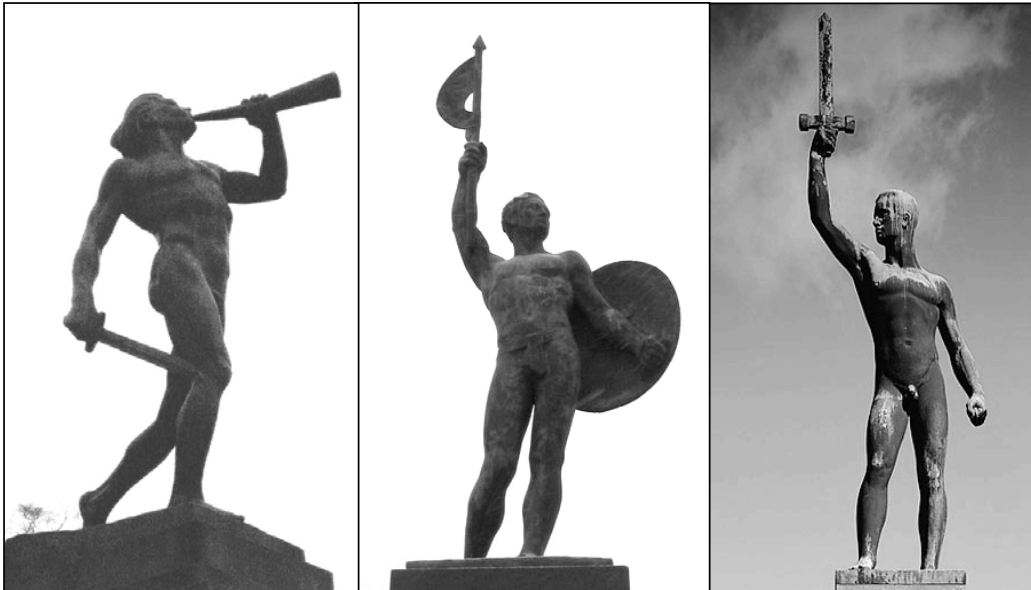
³⁹ Haanpää: *Kenttä ja kasarmi*, s. 99.

⁴⁰ R.W. Connell: *Gender*, Polity Press, Cambridge 2002, s. 39–40, 47–52; jfr R.W. Connell: *Masculinities*, Polity Press, Cambridge 1995, s. 46–60.

Den tyska historikern Sabine Kienitz har kritiserat historiker som liksom George L. Mosse tolkat första världskrigets efterdyningar i termer av en rekonstruktion av en aggressiv manlighet à la Ernst Jünger efter sekelskiftets ”kris” för den traditionella manligheten. Kienitz, som själv studerat de tyska krigsinvalidernas öde i mellankrigstidens Tyskland, utmanar dessa tolkningar med hypotesen att när en föreställd *Stablnatur* uppstigen ur första världskrigets skyttegravar heroiserades under mellankrigstiden, skall det i själva verket förstås som ett sätt att skyla över det underliggande kulturella tabut kring det industriella moderna krigets verkliga effekter på mäns kroppar. Föreställningarna om kriget som ett ”stälbad” var ett sätt att förneka och förtränga de outhärdliga tankarna på lemlästandet och sönderlitandet av mäns kroppar som i årtal försiggått i ofattbar skala – och ett sätt att inte se de hundratusentals krigsinvaliders levande kroppar bar vittnesbörd om vad som skett.⁴¹

Mellankrigstidens Finland hade inte samma erfarenheter av världskrigets fasor att brottas med som Weimartyskland, men väl minnena av sitt eget nog så blodiga inbördeskrig. De minnena var traumatiska inte minst därför att det som borgerliga nationalisterna hade förväntat sig att skulle bli ett ärorikt frihetskrig mot Ryssland istället väsentligen kom att bli ett broderkrig, ett på många sätt ovanligt skamligt och tragiskt krig karakteriserat av politisk terror och massarkebuseringar av försvarslösa fångar inte minst efter den vita segern. Bilder och symboler som erinrade om krigets massiva förstörelse av mänskliga kroppar, manliga såväl som kvinnliga, störde och underminerade den historia om ett segerrikt ”frihetskrig” som vinnarna försökte konstruera. Centralt placerade minnesmärken över den vita segern 1918 kom istället i flera finska städer att utgöras av klassiska skulpturala representationer av nakna, muskulösa och perfekt proportionerade ynglingakroppar, försedda med ett svärd eller andra tidlösa krigsattribut, oskadda och till synes osårbara; sinnebilder för en ung, maskulin, handlingskraftig och stridsberedd nation som kämpat sig fram till en plats på världsarenan och samtidigt symboler för en arkaisk och oföränderlig nationalkaraktär.

⁴¹ Sabine Kienitz: 'Body Damage. War Disability and Constructions of Masculinity in Weimar Germany', in Karen Hagemann & Stefanie Schüler-Springorum (red.): *Home/Front: The Military, War and Gender in 20th Century Germany*, Berg, Oxford 2002, s. 181–.

Minnesmärken över det så kallade Frihetskriget 1918 i tre finska städer: från vänster Joensuu, Uleåborg och Tammerfors.

I Finland hade man en särskild orsak att inte ägna krigets verkliga effekter på mäns kroppar alltför stor uppmärksamhet; det upplevda ständigt närvarande hotet från grannlandet Ryssland. För många borgerliga politiker, militära ledare och folkbildare var frågan inte om utan när kriget mot Ryssland skulle komma. Folket och nationen måste då vara beredd, framför allt de unga män som skulle avvärja attacken. Det var nödvändigt att de trodde på möjligheten att segra och inte lamslogs av en alltför realistisk uppfattning om vad deras kroppar skulle utsättas för.